

समृद्धि पदेशका लागि युवा स्वरोजगार सम्भावना र चुनौती
।

समाज विकासको मेरुदण्ड भनेको को नै युवा हुन । सामाजिक परिभाषामा १८ देखि ४० सम्मका मानव नै युवा हुन् । समृद्धि भनेको कुनै समाजमा हुने सङ्ख्यात्मक र गुणात्मक विकास को । युवा उमेर मात्र होइन युवा शक्ति, सङ्घर्स र देशको बलिदान हो ।

राष्ट्र निर्माणका असल मित्र भनेका युवा नै हो । नेपाल एकिकरण गर्दा पृथ्वीनारायण शाह कति बर्षका थिएँ, हाम्रा देशका नेता जुन अहिले सत्तामा र सत्ताको वृत्त वरीपरी घुमिरहेका छन् । ७ सालको क्रान्ती गर्ने बेलामा ३६ सालको क्रान्ती ४६ सालको आन्दोलन सम्म युवा नै थियो । तर मुल समस्या प्रजातन्त्र, लोकतन्त्र र गणतन्त्र जे भने पनि तैल्याउनका लागि सारा जवानी र उजवान समय खर्च गरे । त्यसको ब्याजको लोभमा अझै बुढो गोरुले झै ठाउँ ओगटी रहेका छन् । हामी जस्ता उर्जावान युवाहरु तिनैलाई गाली गर्दै देश बनेन र समृद्धि हुन सकेन भनेर उच्च शिक्षा रोजगार व्यवसायका लागि, खलितिमा पासपोर्ट बोकेर विदेश लाई रहेका छौं ।

समृद्ध गण्डकी प्रदेश बनाउन तथा युवा स्वरोजगारका लागि कृषिलाई आधुनिकरण गर्नु पर्छ । नेपाली जनतालाई प्रमुख पेसा कृषिले भरपर्दो र समृद्ध आर्थिक सम्पन्नता दिन सकेको छैन । नेपालमा ५०% जनताले गरिबीको जीवन बिताईरहेका छन् । तिनीहरूको पेसागत कृषिमै रहेको छ । एकातिर जडीबुटी बनस्पति बारे पहिचान र ज्ञानको अभावका कारण हामो सम्पन्नताको आधार उपेक्षित भइरहेको छ भने अकातिर लाखौ जनताको जीवन रोग, भोक र अशिक्षा मै बितिरहेको छ । युवा स्वरोजगार बढाउन सर्वप्रथम त युवाहरूलाई विभिन्न तालिमहरु सञ्चालन गरेर कषि आधुनिककरण गर्न सकिन्छ । कृषिलाई विकास गर्न का थुप्रै चुनौतीहरु रहेका छन् । दक्षजनशक्ति अभावका कारण कृषि क्षेत्रका सम्भावना लुकिरहेका छन् ।

नेपाल प्राकृतिक स्रोतका हिसाबले धनी देशका रूपमा विश्वमा चित्रित छ । हामी युवाहरु ती स्रोत को दिर्घकालीन योजना बनाएर हामी युवा स्वरोजगार अभियानलाई सहयोग गर्न सकिन्छ । यहाँ भु-बनोटका किसाबले ६० मिटर देखि ८८४८.८६ मिटर सम्मको उचाई भएको भबनोट छ भने २८ वटा हिमश्रृंखला पूर्व देखि पश्चिमसम्म फैलिएर रहेका छन् । यो ५,१६० प्रकारका फुल तथा १८५ जातका माछा पाइन्छ । यहाँको हावापानी फरक फरक छ । प्रत्येक १० किलोमिटरको अन्तरमा फरक फरक हावापानी छ । यहाँ ११८ पारिस्थितिक प्रणाली पाईन्छ । यी स्रोतहरुको उचित प्रयोग गरेर समृद्ध गण्डकी प्रदेश बनाउन सकिन्छ । पर्यटन क्षेत्र भनेको रु १ खर्च गरेर रु ६० सम्म आम्दानी गर्न सकिने सम्भावना भएको क्षेत्र हो । ३ जना पर्यटक नेपाल आउँदा १ जनालाई रोजगारी सिर्जना हुने अध्यनले देखाएको छ । यसले नेपालमा बेरोजगारी समस्यालाई केही हदसम्म समाधान गर्न सघाउँदै आएको छ । पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्न थुप्रै चुनौतीहरु छन् । हामिसग रामो होटेल र आवाजको व्यवस्था छैन जसले गर्दा पर्यटनलाई नकरात्मक प्रभाव परेको छ ।

नागरिक समाजका विभिन्न तहमा, निजी क्षेत्रमा राजनीतिक पार्टीको नेतृत्वमा युवाको उपस्थिति अत्यन्तै न्यून छ । निर्णय प्रक्रियामा उनीहरूको सहभागिता सीमित छ । त्यसैले युवाका पक्षमा कमै निर्णय हुने गरेको पाइन्छ, जसलेगर्दा समृद्ध नेपाल र सूखी नेपालीको परिकल्पना गर्न कठिन हुन्छ । समृद्ध प्रदेश लागि विभिन्न कार्य योजना बनाएर अघि बढ्न आवश्यक छ ।

समृद्ध प्रदेस बनाउनका लागि सर्वप्रथम प्रदेश, स्थानीय तह अनुसारको पोफाइल तयार गर्नु पर्छ । पोफाइल तयार गरे पछि यस ठाउँका सम्भावनाहरूको पहिचान गर्न सकिन्छ ।

त्यसैगरी समृद्ध प्रदेश बनाउन हामि सबै युवाहरु पर्यटन नीति २०६५ प्रतिष्ठापन गरी नयाँ पर्यटन नीति जारी गर्नु पर्छ । पर्यटन नीति प्रतिष्ठापन गरे पछि हामि छोटो समयमा हजारौ पर्यटककरुलाई नेपाल स्वागत गर्न सकिन्छ । जसले गर्दा युवाहरुलाई रोजगारी सिर्जना गर्न सकिन्छ ।

समृद्ध प्रदेश का लागि हामी भूकम्पबाट क्षति ग्रस्त संरचना र सम्पदाहरुको पुन निर्माण गर्नुपर्छ, त्यसैगरी राष्ट्रिय गौरवका आयोजना समय मै निर्माण सम्पन्न गर्न आवश्यक छ । हामिले पुर्बधार लगानी तथा वातावरणीय दीगोपनमा जोड दिन आवश्यक छ । सरकारसंग सहकार्य गरेर पदयात्रा तथा पर्वतारोहणका क्रममा आइपर्ने जोखिम व्यवस्थापन गर्नु पर्ने छ । व्यवसायिक, दस, जनशक्तिको विकास गर्नु पर्छ ।

समृद्ध प्रदेश तथा युवा स्वरोजगार निम्न कुराहरुबाट सम्भव हुने गर्दछ,

१:आफ्नो कलालाई विश्वव्यापीकरण गर्ने,

२:सेवा सुविधामा गुणात्मक विकास गर्ने,

३:सम्भावना र अवसरलाई आय आर्जनमा रूपान्तरण गर्ने,

४:शान्ति र सुरक्षाको अवस्था सुधार गर्दै जाने,

५:परम्परागत मौलिक संस्कृतिहरुको संरक्षण र प्रवर्धन गर्ने,

६:प्राविधिक शिक्षाको गुणस्तर वृद्धि गर्ने,

७: उद्योग बन्दाको विकास गर्ने,

८:कृषि उत्पादनमा जोड दिने,

९:विदेशमा रहेका नेपालीलाई स्वदेश फर्काउने,

१०:शैक्षिक प्रमाणपत्र धितो राखेर ऋण प्रदान गर्ने
प्रावधानलाई व्यवहारिक तथा प्रभावकारी रूपमा
कार्यान्वयन गर्ने,

११:स्थानीय सरकारले युवा लक्षित कार्यक्रमहरु सञ्चालन
गर्ने,

१२:युवाको नेतृत्व तथा क्षमता विकास गर्ने,

१३:युवालाई स्वयमसेवक रूपमा परिचालन गर्ने ,

१४:ठूलो पुँजीका आयोजना निर्माण गर्न सहभागिता
जनाउने,

१५:समाजिकीकरणको भावना सिकाउने,

१६:गन्तव्यहरुको पहिचान, प्रवद्धन तथा बजारिकरण
गर्ने।

नेपालमा रोजगारीको सम्भावना नभएकै कारण युवा विदेसिएका छन् । स्वदेशमै रोजगारीको अवसर सिर्जना हुने हो भने अधिकांश युवाहरु बिदेसिने थिएनन् । हाम्रा गाउँ-बस्तीहरु युवा विहिन बन्दै गएका छन् । काम गर्ने जन शक्तिको अभावमा हाम्रा कृषियोग्य जमिन बाझो हुँदै गएका छन् । कोरोना महामारीले लाखौ युवा वैदेशिक रोजगारीबाट रोजगारी गुमाएर झन्डै ३५ लाख नेपाली युवा घर फर्केका छन् । यसले झन बेरोजगारीको समस्या थपिदिएको छ । कोरोना महामारीले थलिएको नेपालको अर्थतन्त्रले देशमै भएका युवालाई त रोजगारी दिन सकेको छैन भने अझ विदेशबाट फर्किएका युवालाई कसरी रोजगारी दिने ? यो मुख्य चुनौतीको बिषय बनेको छ । कोराना कहरले वैदेशिक रोजगारीको विकल्प समयमै खोज्नु पर्छ भन्ने गतिलो सन्देश दिएको छ । देशमै रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्न तर्फ राज्य जिम्मेवार बन्न जरुरी छ ।

समस्या तथा चुनौती : वैदेशिक रोजगारीलाई व्यवस्थित गर्दै स्वदेशमै रोजगारीका नयाँ सम्भावनाभरू खोजी गर्नु सहज पक्कै छैन । मुलुकको दुई तिहाइ कृषिमा आश्रित श्रमशक्ति अझै पनि निर्वाहिमुखी नै छ । राज्यले लगानीको वातावरण र प्रतिफलको सुनिश्चित गर्न सकेको छैन । जसले गर्दा वैदेशिक लगानी भित्रिन सकिरहेको छैन । पहिले स्थापना भएका उद्योगभरू बन्द हुँदै गएका छन् । नयाँ उद्योगधन्दा स्थापना हुने संकेत देखिएको छैन । मुलुकभित्र रोजगारी प्रवद्धन र उद्यमशीलता विकासका निम्ति क्रियाशील रहेका कोषहरूले परिणाममुखी नतिजा दिन सकेका छैनन् । तालिम प्रदायक सबै संस्थापक सिटिइभिटी अन्तर्गति आबध्द गरी सीपमुलक तालिम सञ्चालन गर्न सकेको छैन, युवालक्षित कार्यक्रमलाई एकीकृत गरी युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय र राष्ट्रिय युवा परिषद्मार्फत सञ्चालन गर्न सकिएको छैन् ।

शिक्षित युवा बेरोजगारी बढ्नु, मुलुकमा पर्यात रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना हुन नसक्नु, सीप विकास र रोजगारीबीच तालमेल नहुनु र देश विकासमा आवश्यक पर्ने श्रमशक्ति बाहिरिनु टडकारो समस्याको रूपमा रहेको छ । जसले गर्दा आज विकास निर्माणका काममा श्रमिक मजदुरहरूको अभाव हुन थालेको छ । विशेष गरी नेपालमा श्रम संस्कृतिको अभाव छ । श्रमको सम्मान पनि छैन । युवा विकासका लागि ठोसनीति तथा कार्यक्रमको अभाव छ, भएका कार्यक्रमको पनि कार्यान्वयनमा चुनौती छ ।

शिक्षामा रूपान्तरण : उद्यमशीलता र नवप्रवर्तन " भन्ने नाराका साथ नेपाल भर अन्तराष्ट्रिय युवा दिवस मनाउँदै छ । युवा विकास र अधिकारको विभिन्न पक्षमा बहस, छलफल र समीक्षा गर्ने हुँदा युवाका लागि यस दिवसको विशेष महत्व छ । नेपाल जनसांख्यिक लाभको अवस्थामा रहेको सन्दर्भमा कसरी युवालाई शब्द निर्माणमा लगाउन सकिन्छ भन्ने बिषयमा बहस हुन आवश्यक छ । अहिले नेपाल सरकारले युवा विकास र परिचालनको लागि युवा, नीति तथा १० वर्षे रणनीति समेत तयार गरेर काम अगाडि बढाईरहेको छ । यद्यपि यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा भने समस्या देखिएको छ ।

नाम : सुजन शर्मा सापकोटा
ठेगना:फलेबास नगरपालिका २ पर्बत
फोन :9863395522